

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hexaēmeron Hē Toi, Kosmourgia, Georgiou tou Pisidou
diakonou ...**

Georgius <Pisida>

Lutetiae, 1585

De lapidibus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70102)

PISIDÆ, MVNDI OPIFICIVM.

Natura plena oculis Cherubin plurimis,
 Dum cernit, & coniuuet intuens nimis.
 Nam conditæ rei horridum incussit metum 1480
 Qui primus excidit à polo istuc Lucifer,
 Et plus videndi, nil videns pœnas luit.

Vt sit relictum & prorsus abiectum nihil,
 Inspectione aut destitutum prouida,
 Latè & patente, mundi opificis optimi:
 Ast cuncta quendam finem ad vtilem data,
 Ipsùmque fœnum, arbusta, belluæ quoque,
 Mutique pisces qui Salaciæ incolæ,
 Volucrèsque eodem gurgite enatæ maris:
 Quin rigida saxa præuenit summi Dei 1490
 Compendiarium, elegans, subtile opus.

De Lapidib. Nam morbus aliquo lapide tristis pellitur,
 Ast alius ad se pertrahit ferrum lapis:
 Alique silices ignis accendunt faces,
 Quî ve vndé ve excitas foris planè haud scio:
 At fulgurum frangit lapis quidam impetum:
 Exstinguit ignem appensus externum lapis.

Parænesis.

Nec vi id lapis præstat sua, discas at hinc
 Prodesse lapides cùm Deus vult maximè,
 Nos propter ipsos hoc verentes dedecus 1500
 Iuuare discamus, pares saxis licet.

Alia salubria
 passim obuia.
 D. Ambros. l.
 3. c. 8.
 Esai. 4. 1.

Iam gleba sistit sputa fœda sanguinis:
 Argilla remedium est salubre torminum:
 Fœnique flos sparsus dolores mitigat:
 Radicis at succus vim habet cathartici:

Et gut-

Η τῷ χειροῦμι ὀμματόπλουτος φύσις,
 Βλέπουσα, καὶ μύουσα τὸ βλέπειν πλέον
 1480 Φεκτὸν γὰρ ἐντέθηκε τῇ κτίσει φόβον
 Ὁ πρῶτος εἰς γαῖαν ἐκπεσὼν ἑωσφόρος,
 Βλέπων ἀμέφως, ἔπαθ' ὅ μὴ βλέπειν.
 Ὡς μηδὲν εἶ) πρῶτελῶς ἀμφημόν,
 Η τ' α πρῶταροῖς ἔσφης ἐποφίας
 Τοῦ δημιουργήσαντος ἔζηρημόν,
 Εἶνα δὲ πρῶτα πρῶς τι χεῖσιμον τέλος,
 Καὶ μέγρι χόρτου, καὶ φυτῶν καὶ θηρίων,
 Καὶ τῷ ἀφῶνων τ' θαλάσσης ἰχθύων,
 Καὶ τῷ ἀπ' αὐτ' ἐκφνέντων ὀρνέων
 1490 Φθάσαι ὃ μέγρι ἔν σποκρότων λίθων,
 Τῷ β σῖντομουργῶν τῷ θεοῦ λεπτομουργῶν.
 Εἶπαρ νότος μὲν ἔξελαίνεταί λίθων,
 Ἄλλος δὲ τ' σῖντορον αἰτέλικῆ λίθος,
 Ἄλλοι ὃ πυρσοῖς αἰτέμαπτοῖς λίθοι,
 Οὐκ οἶδά πως ἔσων ἔξεωτουμῶν.
 Καὶ τοῖς κερανοῖς ἀήος ἀμβλιωῆ λίθος,
 Καὶ πῦρ νότον σβέννισιν ἔζηρημαῖος.
 Οὐχ ὡς λίθος δρῶν, ἀλλ' ὅπως μάθης, ὅτι
 Θεοῦ θέλοντος ὠφελοῦσι καὶ λίθοι,
 1500 Καὶ πῶ δὲ αὐτοῖς ἐν ἔσπην δεδοκότες
 Πρῶτω μὲν ἰμεῖς ὠφελῶν καὶ ὡς λίθοι.
 Εἶργῆ δὲ βῶλος αἰματόπλουτον χύσιν,
 Πηλὸς δὲ σωτήρ γίνεται δυσεντέροσι.
 Ἄνθος δὲ χόρτου πάσμα γίνεται πάθοις
 Ὅπως δὲ ρίζης φάρμακον καθαροῦ

α καὶ τῆς παρ-
αλλοῖς

β σωτομουργ-
ῶν.
πρῶ λί-
θων.

ΡΙΣΙΔΟΥ ΚΟΣΜΟΥΡΓΙΑ.

Σπαγών δὲ κέδρου κησιμονίῳ ἄποξέοι.
 Επωφελὴς δὲ πικρότης ἀψιθίας,
 Υδρογλυκάζον εἰς πείρασι μῆλι.
 Καὶ τῶν βάτων δὲ τῶν ἀκέρπων οἱ κλάδοι,
 Αποκίλοις φύοσι τοῖς Ἰπποκράτους,
 Καὶ τοῖς ἀκέρποις μὴ φοβουμένη νόμοις
 Εκ τῶν ἀκαθῶν γίνεται σωτηρία.

1510

Καὶ τέτρα καὶ χοῖς ὠφελοδοὶ καὶ τείχεσ'

α Καὶ τοῖς α Τοῖς γὰρ παροῦσιν ἐκ κρύοις ἀβλεψίδι,
 Νάρκη Καπνὸς Γαλνὸς γίνεται πρὸ ἕπιδα.
 Νάρκη ἢ νάρκη τὰς ἀφὰς τῶν ὀργάνων,
 Φώκης ἔστι γὰρ ἐν δέοντι καὶ νάρκης γαστρί.
 ἔαρ. Ἐστὶν δὲ Φώκης φλεγμονῶν οἰδημάτων
 Ἰππο- Σθένυσιν, ὡπερ τὰς καμίνους ἢ δρόσους.
 καμποι. Καὶ συμφλεγμάτων ἰπποκράτων ἀθάλη,
 β πόνους Σφίγγα πρεμοῖσας ἐκρυψίαι τὰς τείχεσ'.
 κέντρον βυ- Τρυγῶν δὲ παύει τῶν ὀδόντων πρὸς κλόνοις,
 γένος θα- Ὡς ἐν ταλαντῶν τεχνικὸς ζυγοστάτης,
 λαοῦ Τὸ κέντρον αὐτὸ ἐντετεῖσθαι γ τοῖς πόνους.
 γ ἐπιθεῖναι Καὶ βρώσις ἀπλή τῆς σκάρου τῶν ἐντέρων,
 Σκάρος Εἶργη τὸ ῥόυμα τῶν πρὸ λίμνι ἐντέρων.
 κωβίος Ποθεῖς δὲ χυλὸς τῶν κωβίων περὶ σφύγγων
 Οχημα γαστρός γίνεται πεφραγμένης.
 δ θέραι Φθῖον δὲ τὸ χίμετλα, τὸ τῶν σκαρπίων
 καρχίνος δ Φθῖνὴ τὰ κέντρα, καὶ κατὰ φύσιν πόνους
 θαλάσσιος Τοῖς λυσοδμήκτοις πρὸς ἢ καρχίνους ξέει
 Καρχίνος ἕχθρον ἐκ βυθοῦ θαλασπίου.
 θαλάσσιος Σοφίζεται δὲ τὸ πρὸς ἀγροῦ ὄσφρων.

1520

1530

Ψάμμου

	Et gutta cedri detrahit pruriginem.	Cedrus.
	Absinthij sed amaror est valde utilis :	Absinthiū.
	Mel leniter fusum iuuat in angustijs.	Mel.
	Asperrimorum sentiūmque furculi	Sentes.
1510	Hippocratis simplicia gignunt remedia :	
	At steriliūm leges minus verentibus,	Eccles. 38.
	Medicina sunt spinæ salubris maximè.	Spinæ.
	Iuuant cinisq̃ & puluis & parui pili :	
	Nam sentienti cæcitatem à frigore,	Fumus.
	Fumus Galeni præter omnem spem vice est.	
	Torpere sed Torpilla res tactas facit :	Torpedo.
	Nam cum est opus Torpedo confert gratiam.	
	At Phocæ adeps plagas tumorū turgidas	Phoca, vi-
	Exstinguit, vti dulcis caminos ros solet.	tulus mari-
		nus,
		Plin. l. 32.
		c. 9. 10. l. 36.
		c. 4.
		Hippocæpi.
		Turtur ma-
		xinus.
1520	Fuligo adustorum Hippocamporum nigra	
	Arctat capillos, ne trementes defluant.	
	Turturq̃ mitigat dolores dentium,	
	Si, vt libripens peritus in trutina facit,	
	Acumen inserat suum doloribus :	
	Scariq̃ simplex viscerum comestio,	Scarus.
	Grauem coerces fluxionem viscerum :	
	Hautusq̃ succus Gobij saxatilis,	
	Ventris vehiculum, cuius obstructum est iter.	Gobius.
	Tabemq̃, & vlcera pernionum, & spicula	
1530	Sæua anteuertit scorpionum, & frigerat	Cancer ma-
	Morsos cane à rabido, simul radit feros	rinus.
	Cancros marinus Cancer exortus salo :	
	Edoctus ad prædam ostreorum idem quoque est,	Plinius l. 32.
		c. 10.
		Cic. 2. de
		nat. Deo.

PISIDÆ, MVNDI OPIFICIVM.

Hiantibus namque his arenam dum iniicit,
Ne comprimant patulas suas conchas vetat,
At ianuis laxis sali-iste callidus
Fur allicit cibum in recessibus abditum.

de Pulmone
pifce.
Plin. l. 32.
c. 9. 10.

Et pulmo piscis in maris spirans cauis,
Commune cui cum cæteris nîl piscibus:
Rudis figura, incognitum spectaculum,
Animo carens vitæque, sed leuiter modò
Se se explicans & colligens mox per vices:
Diros pedum ardores calentium nimis,
Si conteratur, leniet pulcherrimè.

1540

Leonis
adeps & san-
guis hirci.

Neruos at à contractione languidos,
Adeps Leonis ampliare dicitur.

Canthari.
Plin. l. 30.
c. 11.

Ac sanguis hirci passione liberat:
Et cantharos refugit reflexis cornibus
Tremens febris quartana, flagransque ignibus.

Afili vel
myopes,
vnde luscio-
sis nomen.

Subtili Afilorum fauillâ qui labor
In lusciosis cernitur, leuabitur:
Nam syllabæ ambiguae minimè vult parcere
Natura ad æmulationem operis se habens.

1550

Cocleæ ter-
restres &
marinæ.

Sunt Cochleæ terrenæ & æquoris incolæ
Ingentium causæ bonorum paruulæ:
Nam si cinere testarum operieris cutem
Albas notas delebis: at melle temperans
Siccam fauillam si humido perfuderis,
Ventris tumorem, influxiones ac pedum,
Neruorum & vlcera, luminumque nubila,
Fluxumque sistes sanguinis de naribus:

1560

Et

Ψάμμον γδ αἰεὶς ἐμβόλων χασμωιδύοις,

Εἶργη σίνελεθῖν τὰς λαβὰς τῆν δυπύχων·

Αιφιδύων δὲ τῆν θυρῶν ὁ τῷ σάλου

Κλέπτης αἰασσῶ πλὴν Ἐσφίω κεκρυμμένω.

Ἰχθὺς δὲ πνύμων τοῖς σάλοις αἰ ἐπιπνέων,

α ἐπιπλῖον

Ω μηδὲν ἔστιν ἐμφερὲς πρὸς ἰχθύας,

Αμορφος εἰκῶν, δευδῆγνως γέα,

πνύμων

1540 Αψυχος οὐκ ἐμφυχος, ἀλλ' εἰκῆ μόνον

ἰχθὺς.

Δοκῶν ἑαυτὸν δῆσπλῶν καὶ συλλέξαν,

Τὰς δυσκατέκλεις τῆν ποδῶν ὑπερῆστος,

Ως οὐδὲν ἄμω, σιωπευθεὶς ἀπὸρέπει.

Καὶ νύρα μὲν ἀπαθείτα συτολῆς βία

Λέοντος, ὡς λέγεισιν, θύριω γέαρ.

Πάθος δὲ λῦθον αἶμα γίνεται πρᾶγου.

Καὶ τρεῖς κεράσας δὲ λαβῆται χαμητάρους

Τὸ φλεκτικὸν πῦρ τῷ τεταρταίου ἔμμου.

Καὶ τῆν χροάδῃ τῆν μνώπων αἰτάλη,

μύωπες

1550 Τὸ τῆν μνώπων δῆσειζεται πάθος

Οὐ φεΐδεται γδ συλαβῆς ὁμωύμου,

0878 Εἰς ζῆλον ἔργου β συγκράτου μὲν φύσις.

β συγκροτού
μὲν

Εἰσὶ δὲ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης κοχλίας

Μικροί, μεγίστων συμφορῶν θύεργεται·

Ων εἰ τεφρώσας πλὴν δόσαν τῆν ὄσρακων,

Αλφοὺς ἀναρῆς, εἰ δὲ συμπλέξας μὲν,

Τῶν ξηρῶν ὑπερῶ σοιχῆστος αἰτάλιω,

Οἰδημα γαστρός καὶ ποδῶν ἐπιρρύσας,

Νύρων τε πληγὰς ἐξοφάσας ἰμμάτων,

1560 Καὶ πλὴν πρὸς ῥινῶν αἶμα ὑρροῖαν στέσας·

ΓΙΣΙΔΟΥ ΚΟΣΜΟΥΡΓΙΑ.

Καὶ θανμάσας ὁ θεῖον ὑμνήσας κέρως,

Βολῶν ἐν ἀντίφραγμα μωραίας νόσοις.

Πότεν δὲ καὶ πῶς τῶν ταύτων ἔλων

α. ευρήσεις

Εἰπεῖν, ἀτερμύτησιν αὐτλήσας βάθος.

βλέννος ἢ

Καὶ τῆν ἀνακρίων γὰρ ὡς φασὶ πόρων,

βλενώσ.

Ὁ βλέννος εἶργη τὰς ἀκροαίας ῥύσας.

β γύρου

β Λύκου δὲ γλώσσα παρὰ τετῆιστα νηπίοις,

ἴσ. τε πυκτοῖς

Λύφ τὰ κλέθρα τ' ἀφώνου γλωσσίδος,

τ. π. πρὸς

Λίθοις δὲ * τέπηξ τῆν ποδῶν παρὲν γλύφ,

πὰς γλυφὰς

Ὅπῳ λίθουργὸς εἰς ἀείψασιν πίνου.

Ὅπῳ λιθ. εἰς

παράσ.

Καὶ ψυχρὸς ἴος θερμὸν ἔσβεσεν πάθος.

Ὅπῳ δὲ θερμῷ ψυχρὸς ὠκλασεν πόνοσ.

Εχιδνοί.

Καὶ σάρξ ἐχιδνῶν ἀντιφάρμακος δόσις,

Καὶ σφίγμα ἄρκος γίνεται λῶος ἰδρύσ.

Τὸν ῥοῦν γὰρ ἴσα, καὶ τὸν ἰχώρ. ἔει,

Καὶ σωματουργεῖ τὰς ῥεούσας εἰκόνας,

Μορφοδοσα τὰ παρὰ πῶπα τ' ἀμορφίας.

Καὶ που πνὲς λέγρουσιν ὡς φρικτοῦ πάθους.

Εἰς λοιμὸν εἰσφρήσαστος ἐνθῶμα ζεσθ.

Ἐνέοντος αὔραν τῆ νοτοῦρος ἐχρίτω,

Ἡδη πρὶ αὐτὰς τ' ἄφης τὰς εἰσόδους,

σχαρπίου

Τὸ κέντρον εἰς τὴν δὲ ἀδήλου σχαρπίου,

κέντρον.

Ἰῶ τὸν ἴον ἀντιπάζας παρὰ μάχην,

Ἡμβλωεν, ἠμθύρωσε συγκαρσθ ζέση,

Ψύξιν βολῶν ἀπλησιν ἀκράτω ζέση.

Οὕτως ἕκαστα συμφερότως ἢ χάρις,

Καὶ παρὰ ἡ ῥυθμίτασα τῆν ἀγαμίμων,

Οὐδὲν ἀειπὸν ὁσθὲ λήπον εἰσάχ,

Καὶ

1570

1580

Et prædicabis hinc Dei potentiam,
 Dum mille morbis vnicum obicem subiicis:
 Ast vnde, quo pacto ve fiant talia,
 Narrare si velis, profundum exhaurias.

Nam Blennus internis meatibus, vt ferunt
 Fluxus vetat, qui sponte non eueniunt.

† Linguam at lupinam si applices infantibus
 Statim resolues claustra mutæ lingulæ.

Ruptos lapillos fissionibus pedum,
 1570 Lapidarius torret dolorem vt mitiget.

Virûsque rigidum æstus calores comprimit:
 Calido at liquori frigidus cedit dolor.

Ac pulpa Echidnorum veneno opponitur,
 Carnemque mutilam astringit atque sauciam:
 Nam fluxionem sistit & saniem eluit,
 Restaurat & corpus fluentum imaginum,
 Deformitati reddat vt formæ decus.

Et asserunt nonnulli in horrida luce
 Grassante morbo, per tremores feruidos,
 1580 Anhelante iam ægro spiritum vitæ vltimum,
 Portis in Orci ipsis, sepulchri & limine,
 Si spiculum ignoti inferas tum scorpionij:
 Virus veneno, prælio opponens fero,
 Retundit eneruatque mixtura noua,
 Cùm maximum algorem calor tantus capit.

Ita singulas res gratia ipsa commodè
 Ad quidpiam adnectens eorum quæ iuuant,
 Nihil redundans intromittit, nil minus:

Blennus
 piscis.

Lingua lupi.

In his 4. versibus
 lo. Aurati
 P. R. coniec-
 turam & iu-
 dicii sequutus
 est interpres.

Echidai.

Acule^s scor-
 pionij. luis re-
 medium.

Minima quæ
 que prodesse.

PISIDÆ, MVNDI OPIFICIVM.

Ad corticem vsque vel pilos vel lachrymas,
Lutum quoque ipsum, fumum, & olida stercora: 1590
Quanquam hæc quidem plerosq; mortales latent,
Ast alia nota commodis satis suis.

Gen. 1.

Duntaxat in rebus mali reliquum nihil,
Cùm sint venusta, ritè & effecta omnia.

Vitis ac racemorum consideratio.

Quis dum aspicit pulchrum racemũ, non stupēs
Miratur humorem igneum ligno inditum?

Et vt folia, caduca grana fluxã que

Circum plicata vestiant, vis ne imbrium

Lædat quod est tenerum, vel ardor flammeus

Solis perurat, aut liquores extrahat. 1600

de malo granato seu punico.

Quis Malo granati cutem benè diuidens,

Noscensque carbonum vuidorum ipsum ordinem,

Vt singulisque cellulis serie fitis,

Sæpes secâtque & separat confinia:

Membrana laqueos paruulos tendit rubens,

Ne mollitudinem liquorum quid grauet,

Neu comprimatur vinculorum nexibus,

Atque inde Mali succus excidat tener:

Néve effluens granum alterum corrumperet: 1610

Non altiorem mente causam cogitans,

Prius cibum quàm sumat, opificem canit?

Mens namque, natura suã celerrima,

Miraculum linquens, ad authorem aduolat.

De lapillis & geminis.

Plin. l. 37.

Margaritæ

Plin. l. 9. c. 35.

Smaragdus.

Quis inferens lac solidum in immenso mari,

Albos lapillos vnionésque educat?

Vnde hunc virorem dat Smaragdo maximum

Natura